

การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม

STUDENT ETHIC DEVELOPMENT IN MUANGSAMUTSONGKRAM SCHOOL

: พระมหาวรา ไซติโร*
ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ
1) การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนในโรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูประจำชั้น ครูและนักเรียน จำนวน 12 คน เครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Unstructured Interview) สำหรับสถิติที่ใช้ เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม มีการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตาม 8 คุณธรรมพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้ คือ

ในด้านความซื่อสัตย์ โดย โรงเรียนมีการมอบหมายงาน ให้นักเรียนทำการบ้าน รายงาน ต่าง ๆ มอบหมายธรรมะจากพุทธโอษฐ์ให้นักเรียนได้ท่องจำ ทบทวนอยู่อย่างสม่ำเสมอให้มีการฝึกซ้อมกีฬาต่าง ๆ ให้มีการฝึกซ้อมทักษะ

ด้านศิลปะ ดนตรี สารานุกรมและอื่น ๆ ตั้งแต่วันจันทร์ - เสาร์

ในด้านการประหยัด โดย โรงเรียนจัดให้มีการออมทรัพย์ จัดให้มีระบบสหกรณ์, ฝากหุ้น, พรีสอนนักเรียนให้รู้จักการประหยัด ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9

ในด้านความซื่อสัตย์ โดย โรงเรียนปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักความซื่อสัตย์ ไม่คิดอยากได้สิ่งของของคนอื่น มุ่งเน้นส่งเสริมให้นักเรียนมีศีลธรรม คือ ศีล 5 เป็นหลักปฏิบัติประจำใจ ทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน ภายใต้กิจกรรมกระปุกออมศีล ชื่นชมนักเรียนผู้มีผลงานด้านความซื่อสัตย์หน้าเสาธงอยู่เป็นประจำ

ในด้านความมีวินัย โดย โรงเรียนจัดกิจกรรมเข้าแถวเคารพธงชาติ กิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมเนตรนารี กิจกรรมยุวกาชาด กิจกรรม

* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** อาจารย์ที่ปรึกษา

กีฬา กีฬาค่ายคุณธรรม กฎการเข้าแถว
รับอาหาร การเดินแถวเข้าเรียน การเข้าแถว
ซื้อของในร้านสหกรณ์

ในด้านความสุขภาพ โดย โรงเรียนมุ่งเน้น
ให้คณะกรรมการสั่งสอนให้นักเรียนรู้จักการมี
สัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ รู้จักให้ความเคารพต่อ
พระรัตนตรัยหรือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพ
นับถือ กิจกรรมส่งเสริมมรรยาทชาวพุทธ
มรรยาทไทย ภายใต้คำขวัญของโรงเรียน “เรียนดี
สามัคคี ประหยัด สะอาด มรรยาทงาม”

ในด้านความสะอาด โดย โรงเรียนจัดให้มี
การตรวจร่างกาย ตรวจผม ตรวจเล็บ ทุกต้นเดือน
โครงการหมอสะอาดจิตอาสาพิทักษ์โลก (ZERO
WASTE SCHOOL) ครุอนามัย การแบ่งเวร
ทำความสะอาด

ในด้านความสามัคคี โดย โรงเรียน
จัดให้มีกิจกรรมกีฬา กีฬาไทย กีฬาฟุตบอล
กีฬาวอลเลย์บอลตะกร้อ เปตอง การตอบคำถาม
สารานุกรมไทย ดนตรีไทย ดนตรีสากล มอบหมาย
งานกลุ่มให้นักเรียนได้รู้จักการทำงานเป็นทีม

ในด้านความมีน้ำใจ โดย โรงเรียนอบรม
สั่งสอนให้นักเรียนรู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ร่วมแรง
ร่วมใจกันจัดให้มีกิจกรรมตักบาตรข้าวสารอาหาร
แห้งในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรม
ตักบาตรขนมและตุ๊กตาแด่ครูพระสอนศีลธรรม
ประจำโรงเรียน จาก ชมรมบัณฑิตอาสา เพื่อน้อง
เพื่อชุมชน มจร.สธ. เพื่อนำไปจัดกิจกรรมวันเด็ก
ให้กับเด็ก ๆ ในถิ่นทุรกันดาร กิจกรรมพี่ต้นกล้า
จิตอาสาสมัครคานาคาชวนน้องท่องธรรม

คำสำคัญ : การพัฒนา ; คุณธรรม

Abstract

The purpose of this research was to identify the moral development of student in Muang Samutsongkram school. The key informants were school director, deputy school director, head of leaning subject, teacher and student, with the total of 12 key informants. The instrument for collecting the data was unsaturated interview and those data were analyzed by content analysis.

The finding of this study was shown that the moral development of student in Muang Samutsongkram school composed of these activities : 1) diligent dimension ; the school provided school homework, and report, review dharma regularly, sports training and practice, training for arts and music skill from Monday to Saturday. 2) saving dimension ; the school provided the student to save money with school co-operation, learn how to save money, stimulated the student to understand economies sufficiency principle lased on her majesty king Rama IX, 3) honest dimension ; the school teach the student to be gratification, being and 5 doctrine of Buddha by 5 doctrine saving, giving appreciation for those students who had a good habit. 4) regulation dimension ; the school provided the student to have morning line up and nation flag chanting,

boy and girl scout, student sport, moral camping, going for school lunch and also in school co-operation 5) polite dimension ; the school provided the activities for the student to be polite with teachers and parents, respected to the monks and Buddha, being beyond school motto “Best learner, harmony, save, tidily, and politeness’ 6) tidily dimension ; the school cheek and student tidily every month, provided tidily doctor program and healthy teacher project, schedule for student cleaning the school area. 7) harmony dimension ; the school kept the school provided sport day, Thai sport, football, volley ball, takraw, international song, and team building. And 8) altruism dimension ; the school kept the student to be gratification person, be altruism to all people, donated food for monk on special Buddha day, provided moral teaching by the monk and charity club.

Keywords : Development; Ethic.

บทนำ

สภาพแวดล้อมของสังคมไทยในยุคปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์จากการเลือนไหลของวัฒนธรรมอันหลากหลายจากต่างประเทศ สื่อและเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและพฤติกรรมของบุคคล จนทำให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วและรุนแรง เด็กและเยาวชนมีสภาพจิตใจอ่อนแอ มีภูมิคุ้มกันบกพร่องทางสังคม ขาดวิจารณญาณในการคัดสรรที่จะเลือกรับสิ่งที่ดี ความสามารถในการเลือกรับวัฒนธรรมที่พึงประสงค์มาใช้ เป็นเหตุให้ค่านิยม พฤติกรรมทางสังคม วิถีชีวิต มุมมอง และความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลง เกิดค่านิยมแนวใหม่ เลียนแบบค่านิยมตะวันตก เป็นแบบบริโภคนิยม และวัตถุนิยม ยึดถือการแข่งขันเป็นหลักและมุ่งเน้นการผลิตเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจเป็นหลัก สังคมเกิดการแข่งขันเพื่อความได้เปรียบ ได้ชัยชนะ กลยุทธ์ทางการตลาด ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างค่านิยมทางวัตถุกลายเป็นวัตถุนิยม สร้างความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการอย่างไร้ศีลธรรมจรรยาห่วงเหินจากจริยธรรม ซึ่งต่างจากค่านิยมตะวันออกที่มีมาแต่เดิม โดยเฉพาะในสังคมไทย ที่มีค่านิยมคุณธรรมที่มีมาแต่เดิม ซึ่งเป็นแบบคุณธรรมนิยม (สุทธจริยธรรม ต้นตริจนาวงศ์ และศศิกาญจน์ ทวีสุวรรณ, 2552 : 1) ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และรุนแรงในทุกมิติ ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี อันเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมืองโลก เพื่อให้ประเทศของตนยืนหยัดอยู่ในสังคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี คุณภาพของประชากร จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการแข่งขันกับนานาชาติได้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีความมุ่งหมายและหลักการให้จัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์

ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป็นการสนับสนุนให้นำหลักธรรมทางศาสนา มาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อทราบการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม

คำถามในการวิจัย

การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนเมืองสมุทรสงครามเป็นอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยจาก 8 คุณธรรมพื้นฐาน ที่ควรปลูกฝังให้กับนักเรียน ของ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วย 1. ขยัน 2. ประหยัด 3. ซื่อสัตย์ 4. มีวินัย 5. สุภาพ 6. สะอาด 7. สามัคคี 8. มีน้ำใจ

วิธีการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัย เป็นขั้นตอนการศึกษาปัญหาที่จะทำการวิจัย เป็นการศึกษาสภาพปัญหา นิยามปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ รวมทั้งศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลรวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากตำราเอกสารทางวิชาการ รวมถึงงานวิจัยวิทยานิพนธ์ หรือ

รายงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการวิจัย นำผลที่ได้มาจัดทำโครงการงานวิจัย ขอคำแนะนำอาจารย์ที่ปรึกษา รับข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ให้สมบูรณ์ และนำเสนอภาควิชาการบริหารการศึกษาเพื่อขอความเห็นชอบและขออนุมัติโครงการงานวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการตามโครงการวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยจัดสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสำรวจ ณ แหล่งข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นซึ่งได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญและการหาค่าความเชื่อมั่นแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง การสำรวจกระทำโดยใช้แบบสอบถาม นำแบบสอบถามไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตัวเอง พร้อมกับแจ้งกำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูลตามเวลาที่กำหนด แล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนของการจัดทำร่างรายงานการวิจัย นำเสนอต่อคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขตามที่คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เสนอแนะ แล้วจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขออนุมัติสำเร็จการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้การสัมภาษณ์ ผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 12 คน เป็นผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการ จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการ จำนวน 1 คน ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 3 คน ครูประจำชั้น จำนวน 3 คน ครู

จำนวน 3 คน และนักเรียน จำนวน 1 คน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ คือ เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสมุทรสงคราม เป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยสร้างจากกรอบแนวคิดการดำเนินงานการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของโรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม ใน 8 ด้าน คือ 1. ขยัน 2. ประหยัด 3. ซื่อสัตย์ 4. มีวินัย 5. สุภาพ 6. สะอาด 7. สามัคคี 8. มีน้ำใจ เพื่อให้เกิดความตรงและความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสัมภาษณ์โดยใช้ขอบเขตของการวิจัยด้านการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน 8 ด้าน ที่กำหนดจากกระทรวงศึกษาธิการ และผ่านการเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้ทำวิจัยทำหนังสือถึงคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ผ่านหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา เพื่อขอหนังสือจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ที่เป็นหน่วยวิเคราะห์ เพื่อขอความร่วมมือให้ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูประจำชั้น ครู

และนักเรียน ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ทำวิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องด้วยตนเองที่โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม ตามวันเวลาที่ได้นัดหมายเอาไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนในโรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนในโรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม และทำการรวบรวมข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายจำนวน 12 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ ครูประจำชั้น ครูและประธานนักเรียน โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามหลักการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียน 8 คุณธรรมพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วย 1) ขยัน 2) ประหยัด 3) ซื่อสัตย์ 4) มีวินัย 5) สุภาพ 6) สะอาด 7) สามัคคี 8) มีน้ำใจ ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมทั้งหมดผ่านกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม” เสนอผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 12 คน มีรายละเอียดของผู้ให้ข้อมูล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

รายการ	จำนวน
ผู้บริหาร	2
ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ	3
ครูประจำชั้น	3
ครู	3
ประธานนักเรียน	1
รวม	12

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 12 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารจำนวน 2 คน ครูหัวหน้ากลุ่มสาระจำนวน 3 คน ครูประจำชั้นจำนวน 3 คน ครูจำนวน 3 คน และประธานนักเรียนจำนวน 1 คน

ตอนที่ 2 การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม

การได้มาซึ่งข้อมูลของการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม ได้มาโดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายจำนวน 12 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ ครูประจำชั้น ครูและประธานนักเรียน โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามหลักการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียน 8 คุณธรรมพื้นฐาน

ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อตอบคำถามของการวิจัยว่า การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนในโรงเรียนเมืองสมุทรสงครามเป็นอย่างไร โดยจำแนกเป็น 8 ด้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความซื่อ

โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความซื่อ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความตั้งใจ เพียรพยายามทำหน้าที่การงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควร สู้งาน มีความพยายามไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รั้งงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความขยัน

คุณธรรมด้านความขยัน	กิจกรรมที่ดำเนินการ
ความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควร สู้งาน มีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รักรงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง	- มอบหมายงาน เช่น การบ้าน รายงาน ต่าง ๆ - มอบหมายธรรมะจากพุทธโอษฐ์ให้นักเรียนได้ท่องจำ ทบทวนอยู่อย่างสม่ำเสมอ - ให้มีการฝึกซ้อมกีฬาต่าง ๆ ตั้งแต่วันจันทร์ - เสาร์ - ให้มีการฝึกซ้อมทักษะด้านศิลปะ ดนตรี สารานุกรม และอื่น ๆ ตั้งแต่วันจันทร์ - เสาร์

จากตารางที่ 2 พบว่า โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความขยัน ประกอบด้วย การมอบหมายงาน เช่น การบ้าน รายงานต่าง ๆ ให้นักเรียนได้นำไปทำเพื่อพัฒนา ฝึกฝนตนเอง ให้เกิดทักษะตามหลักวิชาการที่ได้ศึกษาเล่าเรียนไปแล้ว และส่งการบ้าน รายงานต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จทันตามวันเวลาที่ครูบาอาจารย์ได้กำหนดให้ การมอบหมายธรรมะจากพุทธโอษฐ์ ในคู่มือนักเรียนธรรมะจากพุทธโอษฐ์ ให้นักเรียนได้ท่องจำ ทบทวนอยู่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการจดจำคำสอนอันบริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า ไว้เป็นหลักใจในการใช้ดำเนินชีวิตไปตลอดไป ซึ่งทางโรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม ได้ออกแบบให้มีพระสูตรประจำสายชั้น ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 2 - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปแล้ว นักเรียนทุกคนจะสามารถจดจำคำสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างน้อยคนละ

8 พระสูตร ซึ่งล้วนเป็นคำสอนอันงดงามและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตทั้งสิ้น ให้มีการฝึกซ้อมกีฬาต่าง ๆ ได้แก่ กีฬามวยไทย กีฬาฟุตบอล กีฬาวอลเลย์บอล กีฬาเบตองและอื่น ๆ ให้มีการฝึกซ้อมทักษะด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ ด้านวิชาการต่าง ๆ เช่น สารานุกรม คัดไทย คณิต คิดเร็ว และอื่น ๆ ตั้งแต่วันจันทร์-เสาร์ ซึ่งนักเรียนต้องมีความอดทน ขยันหมั่นเพียรในการฝึกซ้อมเป็นอย่างมาก เพื่อที่จะให้นักเรียนได้มีร่างกายที่แข็งแรง มีทักษะด้านต่าง ๆ ที่นักเรียนได้เลือกแล้วในระดับสูงยิ่งๆ ขึ้นไป ซึ่งคณะครูผู้ทำการฝึกสอนของโรงเรียนเมืองสมุทรสงครามล้วนมีความรู้ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีหัวใจเสียสละทุ่มเท แรงกายแรงใจในการทำหน้าที่ครูบาอาจารย์ทำการฝึกสอนนักเรียน โดยมีผลงานปรากฏเป็นที่ประจักษ์ในการชนะเลิศ การแข่งขันทักษะด้านต่าง ๆ ทั้งในระดับกลุ่มโรงเรียน ระดับจังหวัด ระดับภาคและระดับประเทศมากมายในทุกรายการที่กล่าวมา

2. การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านการประหยัด

โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านการประหยัด โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ดำเนินชีวิตด้วยความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ รู้จักทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ของตนเองอยู่เสมอ โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการ ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

กับบริบทของโรงเรียน จัดให้มีการประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานสหกรณ์ แต่งตั้งคณะกรรมการสหกรณ์ทั้งนักเรียนและคณะครูเป็นผู้รับผิดชอบ มีการดำเนินงานที่เป็นระบบ ให้บริหารฝาก-ถอนเงินให้กับสมาชิก ได้มีการส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการวางแผนการใช้เงิน การออมเงินไว้ใช้ยามจำเป็น และให้มีการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการผลิต ซึ่งได้มีการจัดเป็นชุมนุมสหกรณ์ขึ้น เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องวิชาสหกรณ์ ได้ฝึกลงมือปฏิบัติจริงในห้องสหกรณ์ และได้รวมกลุ่มกันผลิตและ

ตารางที่ 3 การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านการประหยัด

คุณธรรมด้านการประหยัด	กิจกรรมที่ดำเนินการ
ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ รู้จักทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ของตนเองอยู่เสมอ	- จัดให้มีการออมทรัพย์ - จัดให้มีระบบสหกรณ์, ฝากหุ้น - พยายามให้นักเรียนให้รู้จักการประหยัด - ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9

จากตารางที่ 3 พบว่า โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียน ด้านการประหยัด ตามหลักปรัชญาพระราชรั้วร่วมใจ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการ ประกอบด้วย จัดให้มีการออมทรัพย์ จัดให้มีระบบสหกรณ์, ฝากหุ้น ซึ่งโรงเรียนได้ทำการส่งเสริมให้นักเรียน คณะครู และผู้ปกครอง ร่วมกันเป็นสมาชิกและร่วมกันบริหารจัดการงานสหกรณ์ โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานให้สอดคล้อง

จัดจำหน่ายสินค้า ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในวิชาการสหกรณ์ และสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ พยายามให้นักเรียนให้รู้จักการประหยัดโดยการสื่อสารให้นักเรียนทราบว่าเนื่องในภาวะปัจจุบันที่ประเทศชาติประสบปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้บุคคลและครอบครัวได้รับความเดือดร้อนกันทั่วหน้า โรงเรียนได้ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 รู้จักปลูกผักสวนครัวไว้

ทำอาหารแทนการซื้อ รู้จักผักผลไม้ตามฤดูกาล รู้จักอาหารที่สดใหม่ มีประโยชน์ ฝึกทำอาหารเอง และกินอาหารให้หมด ฝึกให้เด็กกินอาหารที่หลากหลาย ไม่เลือกกิน ฝึกให้ระบุปริมาณอาหารที่ต้องการ รู้จักบอกว่ามากเกินไปหรือน้อยเกินไป ขอเพิ่มหรือขอลด รู้จักความพอดีในการกิน ไม่กินเหลือทิ้งขว้าง เห็นคุณค่าของอาหาร

3. การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความซื่อสัตย์

โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความซื่อสัตย์โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ประพฤติตรงทั้งต่อเวลา ต่อหน้าที่ และต่อวิชาชีพ มีความจริงใจ ปลอดจากความรู้สึกลำเอียง หรืออคติ ไม่ใช้เล่ห์กลคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับรู้หน้าที่ของตนเองปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความซื่อสัตย์

คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์	กิจกรรมที่ดำเนินการ
ความประพฤติตรงทั้งต่อเวลา ต่อหน้าที่ และต่อวิชาชีพ มีความจริงใจ ปลอดจากความรู้สึกลำเอียง หรืออคติ ไม่ใช้เล่ห์กลคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับรู้หน้าที่ของตนเองปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง	- ปลุกฝังให้นักเรียนรู้จักความสันโดษ ไม่คิดอยากได้สิ่งของของคนอื่น บูรณาการเรียนการสอนเรื่องศีลธรรมในห้องเรียน ในทุกรายวิชาและในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกกิจกรรม - มุ่งเน้นส่งเสริมให้นักเรียนมีศีลธรรม คือ ศีล 5 เป็นหลักปฏิบัติประจำใจทั้งในโรงเรียน และที่บ้าน ภายใต้กิจกรรมกระปุกออมศีล - ชื่นชมนักเรียนผู้มีผลงานด้านความซื่อสัตย์ หน้าเสาธงอยู่เป็นประจำ

จากตารางที่ 4 พบว่า โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียน ด้านความซื่อสัตย์ ตามหลักปรัชญาพระราชรั้วร่วมใจ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการ ประกอบด้วย การปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักความสันโดษ ไม่คิดอยากได้สิ่งของของคนอื่น โดยครูผู้สอนพยายามปลูกฝังและพรั่ำสอนนักเรียนอยู่ตลอดเวลา ด้วยการบูรณาการการเรียนการสอนเรื่องศีลธรรมในห้องเรียนในทุกรายวิชาและในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกกิจกรรม มุ่งเน้นส่งเสริมให้นักเรียนมีศีลธรรม คือ ศีล 5 เป็นหลักปฏิบัติประจำใจทั้งในโรงเรียนและที่บ้านภายใต้กิจกรรมกระปุกออมศีล โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน ด้วยการรักษาศีล 5 ตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สร้างเกราะคุ้มภัย สร้างความสุขร่มเย็นทั้งแก่ตนเองและสังคม เป็นการวางรากฐานสู่คุณธรรมเบื้องต้นให้กับนักเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักการสั่งสมอริยทรัพย์ตามหลักธรรมคำสอน

ในทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นกุศโลบายเสริมสร้างสติสัมปชัญญะในทุก ๆ การกระทำ การพูดและการคิด ให้บังเกิดขึ้นจนเป็นอุปนิสัย ตามวัตถุประสงค์ของโครงการต้นกล้ามีค่านาคา เพื่อตอบสนองนโยบาย เพิ่มประสิทธิภาพให้กับโครงการโรงเรียนศีล 5 ของ มหาเถรสมาคม โรงเรียนวิถิพุทธและโรงเรียนสีขาว ตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ มีกิจกรรมชื่นชมนักเรียนผู้มีความซื่อสัตย์ที่หน้าแถวอยู่เป็นประจำ

4. การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความมีวินัย

โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความมีวินัย โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ปฏิบัติตนในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบันองค์กร และประเทศ โดยที่ตนยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับและข้อปฏิบัติ รวมถึงการมีวินัยทั้งต่อตนเองและสังคม โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความมีวินัย

คุณธรรมด้านความมีวินัย	กิจกรรมที่ดำเนินการ
ปฏิบัติตนในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบัน องค์กร และประเทศ โดยที่ตนยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับและข้อปฏิบัติ รวมถึงการมีวินัยทั้งต่อตนเองและสังคม	- กิจกรรมเข้าแถวเคารพธงชาติ - กิจกรรมลูกเสือ - กิจกรรมเนตรนารี - กิจกรรมยูวกาชาด - กิจกรรมกีฬา - กิจกรรมค่ายคุณธรรม - กฎการเข้าแถวรับประทานอาหาร การเข้าแถวซื้อของในร้านสหกรณ์

จากตารางที่ 5 พบว่า โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียน ด้านความมีวินัย ตามหลักปรัชญาประชารัฐร่วมใจ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการ ประกอบด้วย กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ซึ่งกระบวนการลูกเสือ เนตรนารี มีส่วนสำคัญที่จะพัฒนานักเรียนและเยาวชนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) ตามแนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงพระราชทานไว้ว่า “คนไทยต้องซื่อสัตย์และมีวินัย” นอกจากนี้ การส่งเสริมกิจการลูกเสือถือเป็นการสืบสานพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 ด้วย ด้วยทั้งสองพระองค์มีพระราชประสงค์ให้ลูกหลานเยาวชนไทยมีระเบียบวินัย ตระหนักในเรื่องประวัติศาสตร์ มีความรักเทิดทูนบูชา และเคารพครู ตลอดจนมีความสามัคคีและไม่ขัดแย้งกัน ส่งเสริมกิจกรรมกีฬา ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกคน พระบาทสมเด็จพระเจ้า

อยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงห่วงใยพสกนิกรชาวไทย และประเทศชาติ ทรงมีพระราชดำรัสเตือนใจไว้ว่า “กีฬาสร้างคน คนสร้างชาติ” เพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนาทรัพยากรบุคคลและสังคมได้อย่างแท้จริง ส่งเสริมกิจกรรมค่ายคุณธรรม เน้นการปลูกฝังจิตสำนึกทางวินัย คุณธรรมต่าง ๆ โดยใช้กฎ กติกา มารยาท ระเบียบวินัย ควบคุมดูแลนักเรียนตลอดกิจกรรมค่าย เช่น การนั่งในระเบียบแถว การขออนุญาตเข้าห้องน้ำ การทำกิจกรรมร่วมกัน ตลอดถึงการเข้าแถวรับอาหาร กฎการเข้าแถวรับอาหาร การเข้าแถวซื้อของในร้านสหกรณ์ การเดินแถวเข้าห้องเรียน

5. การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความสุภาพ

โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความสุภาพ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความอ่อนน้อม ถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ มีสัมมาคารวะ เรียบร้อย ไม่ก้าวร้าวรุนแรง หรือวางอำนาจข่มผู้อื่น ทั้งโดยวาจาและท่าทาง เป็นผู้ที่มีมารยาทดีงาม วางตนเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทยโดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการ ดังรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความสุภาพ

คุณธรรมด้านความสุภาพ	กิจกรรมที่ดำเนินการ
มีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ มีสัมมาคารวะ เรียบร้อยไม่ก้าวร้าว รุนแรง หรือวางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทางเป็นผู้มีมารยาทดีงามวางตนเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย	- อบรมสั่งสอนให้นักเรียนรู้จักการมีสัมมาคารวะ ต่อผู้ใหญ่ รู้จักให้ความเคารพต่อพระรัตนตรัยหรือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับถืออย่างเหมาะสมถูกต้องงดงามตามแบบแผนของวัฒนธรรมไทย ด้วยการบูรณาการการเรียนการสอนกิริยามารยาทสอดแทรกไปในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน - กิจกรรมส่งเสริมมารยาทชาวพุทธ มรรยาทไทย ภายใต้คำขวัญของโรงเรียน “เรียนดี สามัคคี ประหยัด สะอาด มรรยาทงาม”

จากตารางที่ 6 พบว่า โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียน ด้านความสุภาพ ประกอบด้วยการมีจุดเน้นในการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนรู้จักการมีสัมมาคารวะ รู้จักให้ความเคารพต่อพระรัตนตรัยหรือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับถือ ให้มีความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ทรงศีลต่อพ่อแม่ครูบาอาจารย์ญาติผู้ใหญ่ ตลอดจนบุคคลทั่วไป ทั้งที่อยู่ในฐานะที่สูงกว่า สูงวัยกว่า เสมอกัน หรือแม้แต่ในผู้ที่ต่ำกว่าตนอย่างเหมาะสมถูกต้องงดงามตามแบบแผนของวัฒนธรรมไทย ด้วยการบูรณาการการเรียนการสอนกิริยามารยาทสอดแทรกไปในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมมรรยาทชาวพุทธ มรรยาทไทย ได้รับการเน้นหนัก โดยให้เป็นกิจกรรมหลักในค่ายคุณธรรมประจำปีของ

โรงเรียน ซึ่งคุณครูสังคัมศึกษาจะทำการฝึกสอนนักเรียนอย่างจริงจังเป็นประจำทุกปีเพื่อให้ นักเรียนได้ปฏิบัติอย่างถูกต้องตามแบบแผนวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม ซึ่งทางคณะครูบาอาจารย์ได้เห็นพ้องต้องกันว่า กิริยามรรยาทและการอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้หลักผู้ใหญ่ นั้น เป็นคุณธรรมสำคัญยิ่งในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ผู้บริหารและคณะครู โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม จึงให้ความสำคัญยิ่งต่อการปลูกฝังวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทยให้กับศิษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องกิริยามรรยาท การพูดจา การอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้หลักผู้ใหญ่ ด้วยตระหนักว่า จังหวัดสมุทรสงครามนั้นถือเป็นจังหวัดต้นแบบเป็นแหล่งวัฒนธรรมอันสำคัญของชาติ เป็นเมืองพระราชธาตุมหาเจดีย์แห่งราชวงศ์จักรี ศิษย์ของโรงเรียนเมืองสมุทรสงครามทุกคนต้องปฏิบัติตน

อย่างถูกต้องตามแบบแผนวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย ภายใต้คำขวัญ “เรียนดี สามัคคี ประหยัด สะอาด มรรยาทงาม”

6. การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความสะอาด

โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความสะอาด โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตามสุขลักษณะ ผักผลไม้ไม่ให้ขุนมัว มีความแจ่มใสอยู่เสมอ ปราศจากความมัวหมองทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อม มีความผ่องใสเป็นที่เจริญตา ทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการ ดังรายละเอียดในตารางที่ 7

จากตารางที่ 7 พบว่า โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียน ด้านความสะอาด ประกอบด้วย การตรวจร่างกาย ตรวจผม ตรวจเล็บ ทุกต้นเดือนสำรวจอวัยวะต่าง ๆ ของนักเรียนเพื่อหาความผิดปกติของร่างกายเพื่อนำไปสู่การรักษาสุขภาพของนักเรียน โครงการหอมสะอาดจิตอาสาพิทักษ์โลก โดยการนำขยะมารีไซเคิล ด้วยการตั้งเคาน์เตอร์คัดแยกขยะเป็นประจำทุกวัน ซึ่งขยะหลายประเภทสามารถนำมาขายเพื่อเป็นรายได้เข้าสู่ชั้นเรียนได้ กิจกรรมล้างกล่องนมเพื่อบริจาคกับโครงการหลังคาเขียวของ มูลนิธิเพื่อนพึ่ง (ภา) ยามยาก กิจกรรมกินจัมมหาสนุก นำเปลือกขนมที่กินเสร็จแล้วมาอัดใส่ขวดให้

ตารางที่ 7 การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความสะอาด

คุณธรรมด้านความสะอาด	กิจกรรมที่ดำเนินการ
รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตามสุขลักษณะ ผักผลไม้ไม่ให้ขุนมัว มีความแจ่มใสอยู่เสมอ ปราศจากความมัวหมองทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อม มีความผ่องใสเป็นที่เจริญตา ทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น	- การตรวจร่างกาย ตรวจผม ตรวจเล็บ ทุกต้นเดือน - โครงการหอมสะอาดจิตอาสาพิทักษ์โลก - ครูอนามัย - จัดให้มีการแบ่งเวรทำความสะอาด

สวยงาม แล้วนำไปแขวนไว้บนอุทยานต้นไม้ ปลุกฝังคุณธรรม ให้มีจิตสำนึกรักความสะอาด รักสถานศึกษาของตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ในการนำขยะมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ สูงสุด และมีการจัดกิจกรรมหมอสื่ออาสาสมัคร พืชขยะออกสู่ชุมชนครูอนามัย เป็นผู้ดูแลงาน พยาบาลและอนามัยโรงเรียนเป็นงานที่ให้บริการ ทางด้านสุขภาพของนักเรียนโดยมุ่งเน้นให้ นักเรียนทุกคนมีสุขภาพดี สมบูรณ์ทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจอารมณ์ เปิดบริการให้กับนักเรียน ด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การดูแลผู้ป่วย ที่มีอาการเจ็บไข้เล็กน้อย การอำนวยความสะดวก เกี่ยวกับการให้ภูมิคุ้มกันโรคติดต่อโดย ประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุข และ โรงพยาบาลที่อยู่ใกล้เคียงกับโรงเรียน จัดให้มีการ แบ่งเวรทำความสะอาด ปัด กวาด เช็ด ถู เก็บขยะ ในโรงอาหาร ใต้โดม และในห้องเรียน เพื่อเป็นการปลูกฝังระเบียบวินัยให้นักเรียน มีความรับผิดชอบในเขตทำความสะอาดของตน

รู้เวลา รู้หน้าที่ของตน กิจกรรม Big Cleaning Day โดยใช้ช่วงเวลาที่ใกล้วันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันแม่ ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว นักเรียนก็มักจะสนุกสนานกับ การทำกิจกรรมพิเศษนี้ อย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย

7. การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้าน ความสามัคคี

โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม มีการ ดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความ สามัคคี โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เปิดใจกว้าง รู้จัก รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับทราบของตนเอง ทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตาม ที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อ การรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การงาน สำเร็จลุล่วง สามารถแก้ปัญหาและขจัดความ ขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุมีผล ยอมรับความแตกต่าง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิดและ ความเชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่าง สันติและสมานฉันท์ โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการ ดังรายละเอียดในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความสามัคคี

คุณธรรมด้านความสามัคคี	กิจกรรมที่ดำเนินการ
เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับบทบาทของตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลังช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การทำงานสำเร็จลุล่วง สามารถแก้ปัญหาและจัดการความขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุมีผล ยอมรับความแตกต่าง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิดและความเชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติและสมานฉันท์	- กีฬาสี - กีฬาไทย - กีฬาฟุตบอล - กีฬาวอลเลย์บอล - ตะกร้อ - เปตอง - สารานุกรมไทย - ดนตรีไทย - ดนตรีสากล - การมอบหมายงานกลุ่มให้นักเรียนได้รู้จักการทำงานเป็นทีม

จากตารางที่ 8 พบว่า โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียน ด้านความสามัคคี ประกอบด้วย กิจกรรมกีฬาสี กิจกรรมกีฬาไทย การแข่งขันกีฬาฟุตบอล การแข่งขันกีฬาวอลเลย์บอล การแข่งขันตะกร้อ การแข่งขันกีฬาเปตอง การแข่งขันตอบคำถามสารานุกรมไทย ดนตรีไทย ดนตรีสากล การฝึกฝนให้เกิดการเล่นกีฬาชนิดต่าง ๆ และการฝึกสอนให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นทีมต่าง ๆ ก็เพื่อให้นักเรียนสามารถทำงานกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กีฬาที่เล่นเป็นทีมทุกชนิดเป็นกีฬาที่ต้องใช้ความร่วมมือของทุกคนในทีมในการทำให้ทีมไปสู่เป้าหมาย คือชัยชนะ เป็นการช่วยฝึกนักเรียนให้รู้จักมีน้ำใจเป็นนักกีฬา ยอมรับและรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น เพราะไม่มีใครสามารถเล่นคนเดียวได้ ดังนั้นนักเรียนจึงจำเป็นต้อง

ต้องรู้จักการทำงานเป็นทีม เพื่อให้ทั้งทีมประสบความสำเร็จ การแสดงออกในด้านต่าง ๆ จะบ่งบอกถึงความร่วมมือ ความรับผิดชอบ ความสนใจ ความกล้าแสดงออก ลักษณะการเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี ฯลฯ ของนักเรียนแต่ละบุคคล ในการปฏิบัติกิจกรรมในกลุ่มนั้นจะมีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ กฎกติกาต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด

8. การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความมีน้ำใจ

โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความมีน้ำใจ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ให้ และมีใจอาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เห็นอก เห็นใจ และเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์และผู้ที่มีความเดือดร้อน มีความเอื้ออาทร เอาใจใส่

อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยร่างกายและสติปัญญา ลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการ ดังรายละเอียดในตารางที่ 9

นำมาปฏิบัติต่อกัน เพราะจะช่วยให้สังคมไทยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการช่วยงานกิจกรรมของโรงเรียน เช่น งานกีฬา จัดนิทรรศการ งานไหว้ครู เป็นต้น พระพุทธเจ้าตรัสสอนว่า คนดีที่ชักชวนผู้อื่นให้ทำ

ตารางที่ 9 การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความมีน้ำใจ

คุณธรรมด้านความมีน้ำใจ	กิจกรรมที่ดำเนินการ
มีความเป็นผู้ให้และเป็นผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เห็นอก เห็นใจ และเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์และผู้ที่มีความเดือดร้อน มีความเอื้ออาทร เอาใจใส่ อาสาช่วยเหลือสังคม ด้วยร่างกายและสติปัญญา ลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน	- อบรมสั่งสอนให้นักเรียนรู้จักการเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ร่วมแรงร่วมใจกัน - กิจกรรมตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา - กิจกรรมตักบาตรขนมและตุ๊กตาแด่ครูพระสอนศีลธรรมประจำโรงเรียน จาก ชมรม บัณฑิตอาสา เพื่อน้องเพื่อชุมชน มจร.สธ. เพื่อนำไปจัดกิจกรรมวันเด็กให้กับเด็ก ๆ ในถิ่นทุรกันดาร - กิจกรรมพื้ต้นกล้าจิตอาสาสมัครคานาคาชวนน้องท่องธรรม

จากตารางที่ 9 พบว่า โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียน ด้านความมีน้ำใจ ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ให้และมีใจอาสาช่วยเหลือสังคม ตามหลักปรัชญาประชาธิปไตยร่วมใจ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา ประกอบด้วย การอบรมสั่งสอนให้นักเรียนรู้จักการเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ร่วมแรงร่วมใจกัน เพื่อให้นักเรียนนั้นได้รู้จักคุณค่าของความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่และความเสียสละว่าเป็นคุณธรรมสำคัญที่คนในสังคมควรยึดถือและ

คุณงามความดี เชื่อว่า เป็นคนดียิ่งกว่าคนดี ดังนั้นการแนะนำผู้อื่นให้มีส่วนร่วมแสดงออกในการเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ จึงเป็นสิ่งที่นักเรียนควรกระทำ เราสามารถแนะนำและส่งเสริมผู้อื่นให้ปฏิบัติตนเป็นผู้มีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ได้ กิจกรรมตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จัดกิจกรรมตักบาตรขนมและตุ๊กตาแด่ครูพระสอนศีลธรรมประจำโรงเรียน จาก ชมรม บัณฑิตอาสา เพื่อน้องเพื่อชุมชน มจร.สธ. เพื่อนำไปจัดกิจกรรมวันเด็กให้กับเด็ก ๆ ในถิ่นทุรกันดาร

กิจกรรมที่ต้นกล้าจิตอาสาสมัครคานาคา ชวนน้องท่องธรรม ถ่ายทอด บอกสอนธรรมะจากพุทธโอษฐ์ ให้น้องได้ท่องตาม จนจดจำได้อย่างคล่องปาก ชื่นใจ และเข้าใจ กิจกรรมนี้นอกจากเป็นการให้นักเรียนได้ทำงานจิตอาสาแล้ว ยังทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างพี่กับน้องอีกด้วย

สรุป อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ว่า โรงเรียนเมืองสมุทรสงครามมีการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนประกอบด้วย 8 คุณธรรม คือ 1. คุณธรรมนักเรียนด้านความขยัน 2. คุณธรรมนักเรียนด้านความซื่อสัตย์ 3. คุณธรรมนักเรียนด้านการประหยัด 4. คุณธรรมนักเรียนด้านความมีวินัย 5. คุณธรรมนักเรียนด้านความสุภาพ 6. คุณธรรมนักเรียนด้านความสะอาด 7. คุณธรรมนักเรียนด้านความสามัคคี 8. คุณธรรมนักเรียนด้านความมีน้ำใจ โดยมีกิจกรรมดำเนินการดังนี้

1. การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความขยัน ประกอบด้วย การมอบหมาย การบ้าน รายงาน ต่าง ๆ การมอบหมายธรรมะจากพุทธโอษฐ์ ให้นักเรียนได้ท่องจำ ทบทวนอยู่อย่างสม่ำเสมอ ให้มีการฝึกซ้อมกีฬาต่างๆ ทั้งในวันธรรมดา และเสาร์-อาทิตย์ ให้มีการฝึกซ้อมศิลปะ ดนตรี สารานุกรม และอื่น ๆ ทั้งในวันธรรมดาและเสาร์ - อาทิตย์

2. การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความซื่อสัตย์ ประกอบด้วย การปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักความสันโดษ ไม่คิดอยากได้สิ่งของของคนอื่น ส่งเสริมให้นักเรียนมีศีลธรรม คือ

ศีล 5 เป็นหลักปฏิบัติประจำใจ ทั้งในโรงเรียน และที่บ้านผ่านกิจกรรมกระปุกออมศีล ของโครงการต้นกล้าสมัครคานาคา ครูผู้สอนบูรณาการการเรียนการสอนเรื่องศีลธรรมในห้องเรียนในทุก รายวิชาและในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกกิจกรรม มีกิจกรรมชื่นชมนักเรียนผู้มีความซื่อสัตย์ทุกวัน

3. การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านการประหยัด ประกอบด้วย การจัดให้มีการออมทรัพย์ การจัดให้มีระบบสหกรณ์, ฝากหุ้น พรีสอนนักเรียนให้รู้จักการประหยัด ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9

4. การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความมีวินัย ประกอบด้วย กิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมเนตรนารี กิจกรรมยุวกาชาด กิจกรรมกีฬา กีฬา ค่ายคุณธรรม กฎการเข้าแถว รับอาหาร การเข้าแถวซื้อของในร้านสหกรณ์

5. การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความสุภาพ ประกอบด้วย การมีจุดเน้นในการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนรู้จักการมีสัมมาคารวะ รู้จักให้ความเคารพต่อพระรัตนตรัยหรือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับถือ ให้มีความอ่อนน้อม ถ่อมตนต่อผู้ทรงศีล พ่อแม่ครูบาอาจารย์ ญาติผู้ใหญ่ ตลอดจนบุคคลทั่วไป ทั้งที่อยู่ในฐานะที่สูงกว่า สูงวัยกว่า เสมอกัน หรือแม้แต่ในผู้ที่ต่ำกว่าตนอย่างเหมาะสมถูกต้องดังตามแบบแผนของวัฒนธรรมไทย ด้วยการบูรณาการการเรียนการสอนกิริยามารยาทสอดแทรกไปในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมมรรยาทชาวพุทธ มรรยาทไทย ได้รับการเน้นหนัก โดยให้เป็นกิจกรรมหลัก ในค่ายคุณธรรมประจำปีของโรงเรียน

6. การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความสะอาด ประกอบด้วย การตรวจร่างกาย ตรวจผม ตรวจเล็บ ทุกต้นเดือน โครงการหอมสะอาดพิทักษ์โลก ครูอนามัย จัดให้มีการแบ่งเวรทำความสะอาดในโรงอาหาร ใต้โดมและในห้องเรียน

7. การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความสามัคคี ประกอบด้วย กิจกรรมกีฬา กิจกรรมกีฬาทไทย การแข่งขันกีฬาฟุตบอล การแข่งขันกีฬาบาสเกตบอล การแข่งขันตะกร้อ การแข่งขันกีฬาเปตอง การแข่งขันสารานุกรม การมอบหมายงานกลุ่มให้นักเรียนได้รู้จักการทำงานเป็นทีม

8. การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนด้านความมีน้ำใจ ประกอบด้วย การอบรมสั่งสอนให้นักเรียนรู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ร่วมแรงร่วมใจกัน จัดกิจกรรมตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันสำคัญของชาติ จัดกิจกรรมตักบาตรขนมและตุ๊กตาแด่ครูพระสอนศีลธรรมประจำโรงเรียน จาก ชมรมบัณฑิตอาสา เพื่อน้องเพื่อชุมชน มมร.สธ. เพื่อนำไปจัดกิจกรรมวันเด็กให้กับเด็ก ๆ ในถิ่นทุรกันดาร กิจกรรมพื้ต้นกล้าจิตอาสาสมัครคานาคา ขวณ้องทองธรรม

จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม มีการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนทั้งหมด 8 คุณธรรม คือ 1) คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ 2) คุณธรรมด้านการประหยัด 3) คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ 4) คุณธรรมด้านความมีวินัย 5) คุณธรรมด้านความสุภาพ 6) คุณธรรมด้านความสะอาด 7) คุณธรรมด้านความสามัคคี และ 8) คุณธรรมด้านความมีน้ำใจ ที่เป็นเช่นนี้

เพราะนักเรียนในระดับประถมศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการอบรมพัฒนาให้เป็นคนดีมีวินัย ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีความมุ่งหมายและหลักการให้จัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เพื่อให้มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 ซึ่งยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 - 11 และยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำ และขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม ซึ่งโรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม ได้ดำเนินการอย่างครบถ้วนประกอบด้วยคุณลักษณะ 8 ประการ เป็นคุณสมบัติพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรของสถานศึกษาของโรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม ที่ได้กำหนดเป้าหมาย แนวทางกระบวนการและการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยความร่วมมือของครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ให้การสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานในลักษณะทีมงาน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผลอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ตามขั้นตอน สอดคล้องตามพันธกิจของกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียน

ให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนา การเรียนการสอนหน้าที่พลเมืองและค่านิยมหลัก 12 ประการ โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนในเรื่อง ความเป็นไทย รักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และ เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ความเป็น พลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระ มหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความปรองดอง สมานฉันท์ และความมีวินัยในตนเอง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน ด้านความประหยัดนั้น โรงเรียนควรมีการจัดตั้ง ธนาคารโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมคุณธรรมความ ประหยัดอย่างต่อเนื่อง ด้วยการจำลองธนาคาร ไว้ในสถานศึกษา เปิดโอกาสให้นักเรียน เป็นผู้ ดำเนินการธนาคารด้วยตนเอง ภายใต้การดูแล ของเจ้าหน้าที่ธนาคาร ที่คอยทำหน้าที่เป็น พี่เลี้ยงให้คำแนะนำ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ การทำงานที่เหมือนจริง ในรูปแบบของสถาบัน การเงินให้กับนักเรียนและพัฒนาต่อยอดให้เด็ก มีนิสัยรักการออม

2. ในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน ด้านความสะอาดนั้น ทางโรงเรียนควรส่งเสริม กิจกรรมโรงเรียนปลอดขยะอย่างจริงจังและ ต่อเนื่อง โดยจงใจให้เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วน ทั้งจากคณะครู ผู้ปกครองและนักเรียน ด้วยการ ดำเนินการผ่านกิจกรรมหมอสื่ออาสาสมัคร พิทักษ์โลก ที่ทางโรงเรียนได้อาราธนาิมนต์ พระอาจารย์สุโขติ ปัชโชโต มาให้ความรู้แก่ คณะครูและนักเรียนทั้งโรงเรียนที่ผ่านมา จัดว่า

เป็นกุศโลบายอันยอดเยี่ยมในการกำจัดขยะ อย่างชาญฉลาดและสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถ เปลี่ยนแปลงขยะที่ไร้ค่าให้กลายเป็นทรัพยากร ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมหาศาล เป็นกิจกรรมที่สามารถฝึกฝนพัฒนานักเรียน ให้มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ ใช้ปัญญาในการ แก้ไขปัญหา รู้จักคิด รู้จักวางแผน ไม่ให้เป็น คนมักง่าย มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความรับผิดชอบ ต่อวิกฤติการณ์ปัญหาขยะของบ้านเมืองที่ทุกคน ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งถ้าหากโรงเรียนสามารถใช้ระบบบริหารจัดการขยะด้วยวิธีการแบบหมอสื่อ ได้ 100% จะมีขยะออกนอกโรงเรียน ไม่ถึง 5% ต่อวัน จะสามารถช่วยเหลือเทศบาล เมืองสมุทรสงครามและรัฐบาลในการจัดการ ปัญหาขยะไปได้อย่างมาก และถือว่าโรงเรียน ได้เป็นผู้ให้การส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม ด้านความสะอาดอย่างจริงจังและด้านคุณภาพ ผู้เรียนก็ได้แสดงออกถึงความเป็นผู้มีคุณธรรม ด้านความสะอาดอย่างสมบูรณ์แท้จริง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาตัวแปร หรือปัจจัย ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน
2. ควรมีการศึกษาอิทธิพลของคุณธรรม นักเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. ควรมีการศึกษาตัวแปร หรือปัจจัย ที่ส่งผลให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง คนกล้า ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคม

บรรณานุกรม

กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). **แผนแม่บท วัฒนธรรมแห่งชาติ 2550-2559**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.

กระทรวงวัฒนธรรม. กรมการศาสนา. (2552).

**คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรม
สำหรับเด็กและเยาวชน.** กรุงเทพฯ-
มหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **พระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2).** กรุงเทพมหานคร:
กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **แนวทางการ
ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ.** กรุงเทพฯ-
มหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า
และพัสดุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานเลขาธิการสภา
การศึกษา. (2550). **8 คุณธรรมพื้นฐาน.**
กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2554). **ประธาน
สถาบันการสร้างชาติ.** สัมภาษณ์, 6
พฤษภาคม.

ปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, พระบาท
สมเด็จพระ. (2530). **หลักธรรมราชสดุดี.**
รวบรวมและจัดพิมพ์โดยคณะอำนวยการ
จัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร:
การศาสนา.

**แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับ
ที่ 12 พ.ศ. 2560 - 564.** กรุงเทพมหานคร:
โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม. (2557). **หลักสูตร
สถานศึกษาโรงเรียนเมืองสมุทร-**

**สงคราม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551.** สมุทรสงคราม:
โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม.

โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม. (2559). **แผนปฏิบัติ
การประจำปี 2559.** สมุทรสงคราม:
โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม

สุทิวรรณ ตันติธรรมาวงศ์และศศิภาณูจน์ ทวี
สุวรรณ. (2552). **การส่งเสริมคุณธรรม
ที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษากลุ่ม
เด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ.**
กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา
กระทรวงวัฒนธรรม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ. (2539). **แผนการศึกษาแห่งชาติ
ฉบับที่ 7 พุทธศักราช 2535 - 2539.**
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะ
กรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่ง
ชาติ. (2555). **รายงานของสำนักงาน
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ
พ.ศ. 2555.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550).
**8 คุณธรรมพื้นฐาน กระทรวงศึกษา
ธิการ.** กรุงเทพมหานคร: กระทรวง
ศึกษาธิการ.